

til sig, dels tvang de slette Lønningsforhold i de private Skoler dissers Lærere til at tage urimeligt meget Ekstraarbejde, hvilket selvsagt ikke kunde bidrage til at højne Undervisningens Standard. Alene de meningsløse Lønningsforhold var tilstrækkeligt til at aabenbare Bristen i det hele System. Det var ganske klart for alle, at dette Forhold i Længden vilde vise sig aldeles uholdbart, Staten vilde ikke i det lange Løb kunne lade denne vanrøgtede Opgave ligge, før eller senere vilde den blive nødt til at gøre sin Uret mod København god igen. Da indtraf den Begivenhed, som blev den ydre Anledning til, at Krisen blev akut. Socialdemokraterne erobrede Flertallet i Københavns Kommune ved Kommunalvalgene i 1917, og i fuld Overensstemmelse med deres Partiprogram og deres hidtidige Politik indvarslede de, at Kommunitilskuddet til de private Skoler vilde blive inddraget, og da Statens Tilskud var gjort afhængigt af Kommunernes Tilskud, betød det, at ogsaa Statens Tilskud vilde bortfalde.

Ligesom Skuddet i Serajevo naturligvis ikke var Aarsagen, men Anledningen til Verdenskrigen, saaledes kan man vel sige, at den socialdemokratiske Aktion ikke blev Aarsagen, men den ydre Anledning til, at det københavnske højere Skolevæsen tvang sig ind paa Regering og Rigsdag til Etablering af en forsvarlig og varig Ordning. Jeg skal ikke her gaa i Enkeltheder. Kort og godt: Resultatet af Regeringens og Rigsdagens Overvejelser blev en Lov, hvis Grundtanker i det store og hele faldt sammen med de Kompromissynspunkter, der blev raadende i de Forhandlinger, som før, under og efter Rigsdagsovervejelserne førtes mellem Regeringen og Repræsentanter for København, Frederiksberg og Gentofte Kommune. Det endelige Resultat fik Udtryk i en Overenskomst mellem Staten og de nævnte Kommuner, hvorved Staten overtog et vist Antal private Skoler og de tre Kommuner lige saa mange tilsammen. Der vedtoges Regler om Fordelingen af Aktiver og Passiver, af de paa Skolerne hvilende Pensioner og Understøttelser og af de kommende Udgifter til Undervisning.

Som alt sagt, denne Overenskomst har været Grundlaget for en overordentlig

priselig Stabilisering af den højere Skole i København og for Resten ogsaa i Provinsen, som kort Tid efter ved en ny Lov kom til at høste Gavn af den Aftale, som var truffet mellem Staten og Storkøbenhavn. Man siger ikke for meget, naar man hævder, at den højere Skole har kunnet glæde sig ved en Opgangsperiode, har gennemlevet den smukkeste tænkelige Udvikling i de senest forløbne Aar, og at man ikke kan være andet end betænkelig ved den blotte Formodning om, at man fra Regeringens Side skulde være til Sinds at forringe den nuværende Ordning reelle Værdi.

Det første, jeg da herom vil sige, er, at en Opsigelse af den statskommunale Kontrakt ensidigt fra Statens Side vilde være i højeste Grad uforsvarlig. Juridisk er Tanken vel sagtens underkastet Tvivl, det har vi jo hørt før, en Ikke-Jurist skal vel i alt Fald være varsom med at optræde som Spaamand i dette Forhold. Men dersom man betragter Sagen fra et moralsk Synspunkt, forekommer enhver Tvivl mig paa Forhaand udelukket og at savne ethvert Holdepunkt. Der er indgaaet en Kontrakt, som er blevet til ved et Kompromis, ved at stridende Synspunkter har bøjet sig mod hinanden; forskellige Institutioner har paataget sig økonomiske Forpligtelser under den selvfølgelige Forudsætning, at enhver af Parterne til enhver Tid stod inde for sine særlige Forpligtelser. Ligesom man ikke efter Forgødtbefindende kan trække sig ud af en Kautionsforpligtelse, som man har givet sin Underskrift, saaledes er det min Overbevisning, at Staten ikke egenmægtig kan trække sig ud af denne Overenskomst.

Dertil kommer saa et lige saa væsentligt Moment, at en Sprængning af Overenskomsten under ingen Omstændigheder vil være sagligt forsvarlig. Den Skoleordning, som gennemførtes under Venstres Auspicer i 1903, etablerede en pædagogisk Enhedsskole og gennemførte Principper, som vi nødvendigvis skulde slippe paa ny, selv om vort Skolevæsen naturligvis ikke kan siges at have naaet det fuldkomne endnu. Men er dette sagt, maa det ogsaa tilføjes, at Ordningen af 1903 først ved Overenskomsten af 1918 fik sin fulde Gennemførelse i Storkøbenhavn. Alt for længe var